

צורבא הדף היומי

הרב יהודה זולדן

גיליון מס' 66

מסכת יומא דפים ע - עז

י' – ט"ז תמוז, פרשת בלק, תשפ"א

חמשת העינויים של יום כיפור

(יומא עג ע"ב - עד ע"א)

יומא עג ע"ב - עד ע"א

משנה. יום הכפורים אסור באכילה, ובשתיה, וברחיצה, ובסיכה, ובנעילת הסנדל, ובתשמיש המטה. והמלך והכלה ירחצו את פניהם, והחיה תנעול את הסנדל, דברי רבי אליעזר, וחכמים אוסרין.

גמרא. אסור? ענוש כרת הוא!

...וכל היכא דתני ענוש כרת לא תני אסור? והתניא: אף על פי שאמרו אסור בכולן, לא אמרו ענוש כרת אלא על האוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד! - הכי קאמר: כשאמרו אסור לא אמרו אלא בכחצי שיעור, אבל כשיעור - ענוש כרת, ואף על פי שענוש כרת - אין ענוש כרת אלא אוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד. ואי בעית אימא כי קתני אסור - אשאר. דתנו רבה ורב יוסף בשאר סיפרי דבי רב: מניין ליום הכפורים שאסור ברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה - תלמוד לומר "שבתוך" - שבות.

רש"י

וכל היכא דענוש כרת לא תני אסור - דקשיא לך לעיל: אסור, ענוש כרת הוא! איבעית אימא כי קתני - מתניתין אשאר, משום רחיצה וסיכה דליכא כרת, תנא אסור. שאר סיפרי - דלאו תורת כהנים, ספר וידבר ואלה הדברים.

יומא עו ע"א

אסור באכילה. הני חמשה ענויין כנגד מי? אמר רב חסדא: כנגד חמשה ענויין שבתורה ו"בעשור" (במדבר כט, ז), ו"אך בעשור" (ויקרא כג, כז), "שבת שבתוך" (ויקרא כג, לב), "ושבת שבתוך" (ויקרא טז, לא), "והיתה לכם" (ויקרא טז, כט). הני חמשה הוו? ואנן שיתא תנן! שתיה בכלל אכילה היא.

תוספות ישנים יומא עג ע"ב

יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה כו'. לכאורה משמע שכל אלו הענויים חוץ מאכילה ושתייה מדרבנן, מדליכא בהו כרת רק באכילה ושתייה כדאמרינן בגמרא, וגם

צורבא הדף היומי

מדשרינן למלך וכלה לרחוץ, ושיש חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש, ולמי שידיו מלוכלכות בטיט ובצואה לרחוץ.

מיהו כל הני איכא לדחויי שאין כרת אלא באכילה ובשתיה שיש בו איבוד נשמה כדאמרין בגמרא אף על פי שכולן הן מן התורה. וגם אין אסור מן התורה אלא רחיצת כל גופו, וסיכת כל גופו, והילכך מדרבנן לא גזור בהני. והא דדרשי' להו בגמרא לכולהו מ"שבתון" (ויקרא כג, לב) שבות היא אסמכתא בעלמא, אבל עיקריהו נפקי מדדרשינן לקמן (עו ע"א) "הני ה' ענויים כנגד מ'". מיהו מדנקט האי לישנא ד"חמשה עינויין כנגד מ'", ולא נקט מהיכא נפקא או מנא לן, משמע שאותן פסוקים אינן אלא אסמכתא בעלמא. ותדע דמפיק (ה') עינויין מיניה ואכילה ושתיה ועל כרחין לאו מההוא קרא נפקא.

רא"ש, יומא ח, א

...פי' ר"י דהני דרשות אסמכתא בעלמא נינהו וכל הני עינוין מדרבנן חוץ מאכילה ושתיה. דהכי משמע לישנא דגמרא דקאמר הני עינוין כנגד מי ולא קאמר מנא לן או מהיכא נפקא אבל כנגד מי משמע ששואל אם יש להן שום רמז מן התורה. ועוד דדרש מחמשה עינוין דקרא גם אכילה ושתיה וההוא דרשה רמז בעלמא הוא דהא אכילה ושתיה דריש ליה מקרא ומגזירה שוה ומדהך אסמכתא אינך נמי אסמכתא נינהו. וכן משמע נמי הא דתניא (דף עד א) בשאר סיפרי דבי רב תלמוד לומר שבתון שבות. משמע דהוה מדרבנן כמו גבי שבת דאסמיק כל איסורי דרבנן אשבתון שבות. ועוד מדהקילו חכמים בהו והתירו למלך ולכלה לרחוץ את פניהם ומי שיש לו חטטין בראשו לסוך ומי שידיו מלוכלכות בטיט ובצואה לרוחצם ועוד מדתנן החיה תנעול את הסנדל דברי ר' אליעזר וחכמים אוסרים ע"כ מיירי בדליכא סכנה מדאסרי רבנן ואי נעילת הסנדל דאורייתא היכי שרי ר' אליעזר. וכן הביא ראייה ריב"א מן הירושלמי (יומא ח, א) דתניא "סיכה כשתיה לאיסור ולתשלומין אבל לא לעונש וליום הכפורים לא לאסור ולא לענוש".

- לפי התוספות ישנים ור"י המובא ברא"ש, רחיצה סיכה ונעילת הסנדל הם מדרבנן. הסבר את ההוכחות לכך.

רמב"ם פירוש המשנה יומא ח, א

[א] לא נתפרש בתורה איסור דברים אלו ביום צום כפור, אלא נאמר בו לשון ענוי חמש פעמים, אמר שבת שבתון וכו'. ואמר שבת שבתון וכו', ובעשור וכו', ואך בעשור וכו', והיתה זאת לכם וכו', ובא בקבלה שזה לאיסור חמשה דברים מהנאות הגופות והם ההזנה והרחיצה במים והסיכה בשמן ונעילת הסנדל והתשמיש, ונאמר בכל אחת מאלו לשון ענוי בכתובים אלא שהם רמזים ואסמכתות, ועיקר אסורם קבלה, וכל אלו העושה אחת מהן חייב מכת מרדות, וזהו ענין אמרו אסור חוץ מן ההזנה כלומר האכילה והשתיה הוא שיש בהן חיוב כרת אם אכל כשעור שנזכר ואם אכל פחות הרי זה אסור וחייב מכת מרדות. אמר ה' בעובר על הענוי והאבדתי את הנפש ההיא, ובא בקבלה דבר שהנפש תלויה בו זו אכילה ושתיה.

רמב"ם הלכות שביית עשור א, ד-ה

צורבא הדף היומי

ד. מצות עשה אחרת יש ביום הכפורים והיא לשבות בו מאכילה ושתייה שנאמר "תענו את נפשתיכם", מפי השמועה למדו ענוי שהוא לנפש זה הצום, וכל הצם בו קיים מצות עשה, וכל האוכל ושותה בו ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר "כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה", מאחר שענש הכתוב כרת למי שלא נתענה למדנו שמוזהרין אנו בו על אכילה ושתייה, וכל האוכל או השותה בו בשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. ה. וכן למדנו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו או לסוך או לנעול את הסנדל או לבעול, ומצוה לשבות מכל אלו כדרך ששבות מאכילה ושתייה שנאמר "שבת שבתון" - "שבת" לענין אכילה, ו"שבתון" לענינים אלו. ואין חייבין כרת או קרבן אלא על אכילה ושתייה בלבד, אבל אם רחץ או סך או נעל או בעל מכין אותו מכת מרדות.

בכסף משנה, הביא את דברי הר"ן שכתב שלפי דעת הרמב"ם כל חמש העינויים מהתורה.

הרב יוסף קארו, כסף משנה הלכות שביתת עשור א, ה

[ה] וכן למדנו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו או לסוך וכו'. כתב הרא"ש בשם ר"י וריב"א דהני ענויים אף על גב דבגמרא מפיק להו מקראי אסמכתא בעלמא נינהו והביא כמה ראיות לדבר... והר"ן (יומא א ע"א בדפי הר"ף) הקשה על זה וכתב שנראה לו "דכלהו מדאורייתא נינהו, אלא דכיון דלאו בכלל עינוי דכתיבי בקרא בהדיא באורייתא נינהו אלא מריבויי דשבתון אתי וכדאיתא בגמרא, קילי טפי ומסרם הכתוב לחכמים והם הקילו בהם כפי מה שראו והתירו כל שאינו נעשה להתענג, וכן דעת הרמב"ם דכלהו מדאורייתא נינהו. אלא דלא מיחוורא לי מהא דתניא לקמן "התינוקות מותרים בכולם חוץ מנעילת הסנדל" (יומא עח ע"ב) ומוכח בגמרא דמותרים בכולם דקאמר היינו דמותר לגדולים לרחצם ולסוכן והא הני ודאי לתענוג עבדי ואי מנעי הני מינייהו חד יומא לא מסתכני. ואי מדאורייתא היכי שרי והא כתיב "לא תאכלום" (ויקרא יא, מב), וקרינן ביה 'לא תאכלום' להזהיר גדולים על הקטנים (יבמות קיד ע"א)? ועוד מדפסיק ותני התינוקות מותרים בכולם ולא אשכחנא בשום דוכתא חינוך בהני כדאשכחן בתענית, משמע שעד שהגיעו לפרקן מותרים בכולם ואפילו ע"י גדולים ובשלמא אי דרבנן נינהו שפיר אלא אי אמרת דאורייתא נינהו, היכי שרי" עכ"ל.

ולי נראה דאפילו לדעתו דאפילו הגיעו לחינוך מותרים בכולם איכא למימר דלא קשה מידי דאע"ג דאסירי מדאורייתא כיון דלא מפרשי בהדיא בקרא והם דברים המסורים לחכמים ראו שלא להחמיר על התינוקות בכך דכיון דאכילה ושתייה דכתיבי בקרא בהדיא מותר להאכילם ולהשקותם בידיים כ"ש שאר דברים. ואף על פי שבשהגיעו לחינוך צריך לחנכן באיסור דאכילה ושתייה לא ראו לחנכן לדברים אלו מאחר שאינם מפורשים בכתוב וכיון דרביתיה דינוקא נינהו לא גזרו בהו רבנן. ולדעת הטור שכתב שכדרך שמחנכים אותם באכילה ושתייה כך מחנכין אותם ברחיצה וסיכה אתי שפיר טפי דהיא דהתינוקות מותרים בכולן בשלא הגיעו לחינוך היא והיא דלהזהיר גדולים על הקטנים בשהגיעו לחינוך.

- לפי הר"ן, מדוע כל העינויים מהתורה, ומדוע חכמים הקלו ברחיצה, ונעילת הסנדל?
- הסבר את שאלת הר"ן על דבריו מדיניהם של קטנים ביום כיפור?
- הסבר את תשובתו של הכסף משנה לשאלת הר"ן.

צורבא הדף היומי

גם רבנו מנוח הבין שלפי הרמב"ם עינוי אכילה ושתייה מהתורה והשאר מדרבנן.

רבינו מנוח הלכות שביבת עשור א, ה

ואין חייבין כרת או קרבן כו' פירוש באלו החמשת עינויין אין בהן חיוב כרת אלא באכילה ושתייה לפי שהם עיקר הענוי כמ"ש הרב עינוי שהוא לנפש זה הצום כדאיתא בגמרא ועליו קא מזהר רחמנא חיוב כרת כדכתיב והאבדתי את הנפש ההיא וגומר משמע דבעינוי נפש קא קפיד קרא, כללא דמלתא שאין עונש כרת ביום הכפורים אלא על האוכל והשותה והעושה מלאכה בלבד... אבל אם רחץ כו' ואף על גב דמקרא ילפינן להו אפילו הכי לית בהו איסורא אלא מדרבנן דקראי אסמכתא בעלמא נינהו.

הרב מיכל זלמן שורקין, דייק בדברי הרמב"ם מה מהות העינויים ביום כיפור, והשווה זאת למהות העינויים שיש בצומות אחרים ובעיקר בצום ט' באב.

הרב מיכל זלמן שורקין, הררי קדם, חלק ב, עמ' צט-קא

הרמב"ם הלכות שביבת עשור א, ה: "וכן למדנו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו או לסוך או לנעול את הסנדל או לבעול, ומצוה לשבות מכל אלו כדרך ששבות מאכילה ושתייה". ודברי הרמב"ם צ"ע, דלשון שביבתה בכל מקום משמעה מניעה ממלאכה, ומה שייך לומר שביבתה מחמש העינויים. אך דיש לומר דענין מצוות שבצון היינו להיזהר בקדושת היום, ואותה קדוש היום האוסרת במלאכה היא היא המחייבת בחמש העינויים.

כתב הרמב"ם (הל' שביבת עשור ג, ט): אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג, ואם היה חולה אף על פי שאין בו סכנה או שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש". ולעומת זה בט' באב פסק הרמב"ם (הל' תעניות ה, י): "ואסור בסיכה של תענוג". ומתבאר דסיכה שאינה של תענוג מותרת בט' באב. וצריך ברור מאי שנא יום כיפור מט' באב.

...ונראה עוד לומר בזה דחלוק יום כיפור משאר התעניות בדין האיסור בחמש העינויים שלו. דהנה בכל תענית ציבור האיסור דחמש העינויים הוא איסור בעלמא של תענית ציבור. אולם ביום כיפור יסוד האיסור הוא חיוב של שביבתה ביום כיפור. ויסוד לזה מבואר ברמב"ם (הל' שביבת עשור א, ד): "מצות עשה אחרת יש ביום הכפורים והיא לשבות בו מאכילה ושתייה". ושם (הל' ה): "וכן למדנו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו או לסוך או לנעול את הסנדל או לבעול, ומצוה לשבות מכל אלו כדרך ששבות מאכילה ושתייה". ומבואר דאיסורי יום הכיפורים הם בכלל מצוות שביבתה. ומעתה נראה דהא ביום כיפור אסור גם בסיכה שאינה של תענוג זהו מצד החיוב המיוחד של שביבתה ביום כיפור דעל כרחק כל סיכה אסורה ביום כיפור.

- מה ההבדל בין מהות התעניות ביום כיפור לבין מהות התעניות בט' באב?

הרב יוסף דב סולובייצ'יק, הגר"י דייק בדברי הרמב"ם בהלכות תעניות. חלק מההלכות השווה הרמב"ם את ט' באב ליום כיפור, וחלק אחר להלכות אבלות.

הרב יוסף דב סולובייצ'יק, הגר"ז, רמב"ם הל' תעניות (הר"ד סולובייצ'יק, שיעורים לזכר אבא מארי, א, עמ' פט-צ)

צורבא הדף היומי

דהנה באמת בט"ב נאמרו בו שני דינים: חדא דין תענית, ושנית נוהגים בו דיני אבלות.

רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכות ז-יא

ז. תשעה באב לילו כיומו לכל דבר, ואין אוכלין אלא מבעוד יום, ובין השמשות שלו אסור **כיום הכפורים**, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין בסעודה המפסיק בה, אבל שותה הוא יין מגתו שיש לו שלשה ימים או פחות, ואוכל בשר מליח שיש לו שלשה ימים או יתר, ולא יאכל שני תבשילין.

ט. זו היא מדת כל העם שאינן יכולין לסבול יתר מדאי, אבל חסידים הראשונים כך היתה מדתן, ערב תשעה באב היו מביאין לו לאדם לבדו פת חרבה במלח ושורה במים ויושב בין תנור וכירים ואוכלה ושותה עליה קיתון של מים בדאגה ובשממון ובכיה **כמי שמתו מוטל לפניו**, וכזה ראוי לחכמים לעשות או קרוב מזה, ומימינו לא אכלנו ערב תשעה באב תבשיל אפילו תבשיל של עדשים אלא אם כן היה בשבת.

י. עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בתשעה באב, ואסור ברחיצה בין בחמין בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו במים, ואסור בסיכה של תענוג ובעילת הסנדל ובתשמיש המטה **כיום הכפורים**, ומקום שנהגו לעשות בו מלאכה עושין, ומקום שנהגו שלא לעשות בו מלאכה אין עושין, ובכל מקום תלמידי חכמים בטלין בו, ואמרו חכמים שכל העושה בו מלאכה אינו רואה סימן ברכה לעולם.

יא. תלמידי חכמים אין נותנין זה לזה שלום בתשעה באב, אלא יושבים דוים ונאנחים **כאבלים**, ואם נתן להם עם הארץ שלום מחזירים לו בשפה רפה וכובד ראש, ואסור לקרות בתשעה באב בתורה או בנביאים או בכתובים ובמשנה ובהלכות ובתלמוד ובהגדות, ואינו קורא אלא באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבירמיהו, ותינוקות של בית רבן בטלין בו, ומקצת החכמים נוהגין שלא להניח בו תפילין בראש.

- מה המכנה המשותף להלכות ט"ב באב שהם כמו יום כיפור, ומה המכנה המשותף להלכות ט"ב באב שהם כמו הלכות אבל?
- האם ההשוואה בין יום כיפור לט"ב באב היא רק בהקשר ההלכתי - שוויון בין פרטי ההלכות בשני הימים הללו, או מעבר לזה?

צורבא הדף היומי

הלכה למעשה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תריא סעיף א
יום הכיפורים לילו כיומו לכל דבר. ומה הם הדברים האסורים בו; מלאכה, אכילה, שתייה,
רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה; (ג) ואין חיוב כרת אלא על מלאכה ואכילה
ושתייה.

משנה ברורה סימן תריא ס"ק ג

(ג) ואין חיוב כרת אלא וכו' - אבל אינך אין בהם אלא איסורא גרידא מ"מ יש אומרים [א]
שהוא מן התורה דהא ילפינן להו בש"ס מקראי וי"א שאינן אלא מדרבנן וקראי אסמכתא
בעלמא נינהו ונפקא מינה לענין איזה ספק, ולמעשה ראוי להחמיר.

צורבא הדף היומי

אמונה

הרב משה חיים לוצאטו, רמח"ל, דרך ה' חלק ד פרק ח אות ה
ענין יום הכיפורים הוא, שהנה הכין האדון, ברוך הוא, לישראל יום אחד, שבו תהיה התשובה
קלה להתקבל, והעוונות קרובים לימחות, דהיינו לתקן כל הקלקולים שנעשו, ולהסיר כל
החושך שנתגבר על ידיהם, ולהשיב השבים אל מדרגת הקדושה והקורבה אליו, יתברך שמו,
שנתרחקו ממנה על ידי חטאותיהם. והנה ביום זה מאיר אור שבכחו נשלם כל זה הענין,
ואמנם הוא אור שלקבל אותו צריך שישמרו ישראל מה שנצטוו ליום זה, ובפרט ענין העינוי,
שעל ידו מתנתקים מן הגופניות ניתוק גדול ומתעלים במקצת אל בחינת המלאכים. ושאר
כל פרטי הדברים כפי פרטי התיקון.

מהר"ל מפראג, דרשה לשבת שובה, עמ' פא-פב

ביום הכיפורים צוה השם יתעלה למעט הגוף ולענות הנפש בחמשה עינויים, ואז אין הנפש
מיושבת בגוף, והיא נבדלת לבדה לעצמה מסולקת מן הגופניות והוא כמו מלאך. ומפני כי יש
לנפש חמשה שמות: נפש, רוח ונשמה, יחידה, חיה – נמצא שיש חמשה דברים בנפש, ולכך
יש לה חמשה שמות לנפש, וכנגד זה חמשה עינויים למעט ולסלק הגופניות. כי הנשמה נקראת
'חיה' מפני שהיא חיה, וכנגד זה עינוי אכילה ושתייה והוא מיעוט החיות הגופני, ובזה אין
הנפש מיושבת בגוף כאשר ימעט חיותו הגופני.

ואיסור תשמיש המיטה נגד שם 'יחידה', שהנשמה היא יחידה ועומדת בגוף, ראוי שיהיה
אחדות לגוף כמו הנפש שהיא יחידה, ואין אחדות אלא על ידי תשמיש, שנאמר (בראשית ב,
כד) 'והיו לבשר אחד'. ואחדות זה כאשר הוא מזדווג ומתחבר אל אשתו אז יש כאן אחדות
לגוף, וכאשר יש כאן חיבור ואחדות עם אשתו אז הנפש שהיא יחידה מיושבת אצל הגוף, לכך
כאשר ממעט תשמיש המיטה, הוא ממעט אחדות הגופני, ואז אין הנפש מתיישבת בגוף.
ואיסור רחיצה כנגד שם 'נשמה', על שם 'נר ה' נשמת אדם' (משלי כ, כז), שהנשמה היא
מאירה כי היא הזיו והניצוץ אשר שופע מן השם יתעלה, וכאשר יש לגוף רחיצה שהיא מעדן
הגוף עד שיש לו זיו אז הנשמה מתיישבת אצל הגוף. וכאשר ממעט את הגוף מן הרחיצה
שהיא עידון הבשר אז אין הנפש מתיישבת בגוף במה שנקרא 'נשמה' על שם 'נר ה' נשמת
אדם'.

ואיסור סיכה נגד שם 'נפש', שהיא נקראת נפש במה שהיא עומדת בעצמה, כי כן יבוא לשון
'נפש' על עצם הדבר. ומפני שהנשמה היא עצם עומדת בעצמה שאינה מקבלת שום דבר
פחיתות וטומאה רק היא טהורה, כמו שאמרו חכמים ז"ל (ברכות ס ע"ב) נשמה שנתת בי
טהורה, נגד זה הוא איסור סיכה, שהסיכה הוא מסלק הגוף מן הזוהמא ומן הפחיתות עד
שהוא טהור ואז הנפש מיושבת אצל הגוף, ואם מענה האדם מן הסיכה אז אין הנפש מתיישבת
בגוף במה שהיא נקראת 'נפש'.

ואיסור נעילת הסנדל הוא נגד מה שיש לנפש שם 'רוח', כי נקראת 'רוח' על שם שהנשמה
עצם דק רוחני בלתי גשמי, ולכך נקראת בשם 'רוח', נושא ומגביה את האדם עד שהוא נושא
את רגליו מן הארץ. וכן תמצא כי ענין הרוח שהוא נושא את אחר, כמו שכתוב (יחזקאל ג,
יב), 'ותשאני רוח', 'ורוח ה' ישאך' (מלכים א' יח, יב), כי הרוח במה שהוא רוח מנושא מן

צורבא הדף היומי

הארץ, ולכך הוא נושא. וכאשר יש לגופו נעילת סנדל אז הוא מנושא מן הארץ, ואז מתיישבת הנפש אצל הגוף במה שנקרא 'רוח' על שהוא נבדל ומנושא מן הארץ, אבל כאשר אין לו נעילת סנדל ורגליו נוגפות בארץ ואינן מנושאות מן הארץ, אז אין הנפש מתיישבת בגוף מצד שם 'רוח' על שם שהיא עצם רוחני מנושא מן הארץ. וזה אמרם ז"ל (שבת קנב ע"א) דעל סוס – מלך, דמנעלים ברגליו – בר חורין, דלא הא ולא הא – דחפיר וקביר טב מיניה. ורוצה לומר כי מי שהוא מנושא מן הארץ עד שרוכב על סוס זהו מלך לפי שהוא מנושא לגמרי, ומי שיש לו מנעלים ברגליו שהוא מנושא שאינו הולך לגמרי על הארץ הוא בר חורין, רצה לומר כי לכל הפחות נחשב בר חורין שיש לו התנשאות במה שאין אחר משעבד בו. אבל לא הא ולא הא – דחפיר וקביר טב מיניה. כי בוודאי אשר חפיר וקביר הוא בארץ לגמרי אבל הוא שם בגופו, אבל זה בעוד רוחו בו אשר הרוח מנושא והוא הולך ברגליו על הארץ מתחבר לארץ עד שרגליו נוגפות בארץ – דחפיר וקביר טב מיניה.

אלו הם חמשה עינויים הכתובים בתורה, וכולם הם למעט את הגופניות מן הנשמה עד שהיא קדושה לגמרי מן הגוף כאשר ראוי אל הנשמה. וכן תמצא עוד כל מעשה יום הכיפורים הכל כדי לסלק ולמעט את הגוף, ולכך ביום הזה דוקא הותר לו לבוא לפני ולפנים. וזה, כי מקום קודש הקדשים הוא מקודש לגמרי מן הגשמי, ולכך הוא קודש קדשים ולא היה שם רק הארון אשר שם מונחים הלוחות והתורה השכלית, אשר אין לתורה שהיא שכלית שום ענין אל הגשמי, ואדרבה כאשר הגוף נחלש וכוחו כלה ומתמעט אז השכל מתגבר, וזה ראייה כי אין לתורה השכלית חלק בגשמי כלל.